

НАПРЯМКИ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ ТА ОСНОВНІ ДОСЯГНЕННЯ КАФЕДР ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ УКРФА

В.М.Толочко, Д.І.Дмитрієвський, З.М.Мнушко

Науково-дослідна робота (НДР) співробітників трьох кафедр організаційно-економічного профілю, а саме: організації та економіки фармації (ОЕФ) — завідуючий, професор Д.І.Дмитрієвський, менеджменту і маркетингу у фармації (ММФ) — завідувача, професор З.М.Мнушко, управління та економіки фармації (УЕФ) ІПКСФ — завідуючий, професор В.М.Толочко спрямована на вирішення найбільш актуальних проблем вітчизняної фармації. Найважливішими серед них в наш час є дослідження по розробці соціально-економічних механізмів регулювання фармацевтичного ринку: удосконалення ціноутворення на лікарські засоби, обґрунтування переходу на страхову рецептуру, створення автоматизованих інформаційно-пошукових систем, маркетингові дослідження ринку найважливіших груп лікарських засобів, удосконалення лікарського забезпечення населення на регіональному рівні та управління ним, особливості фармацевтичної діяльності недержавних установ (організацій) та інші.

Наукові дослідження з організаційно-економічного напрямку були започатковані першою завідувачою кафедрою ОЕФ, кандидатом фармацевтичних наук М.М.Литвиненко, Н.І.Брильовою та Л.П.Бондаренком.

Головним напрямком в науковій діяльності співробітників кафедри ОЕФ (70-80 роки) було дослідження організації праці основного виробничого персоналу аптекних установ. В процесі досліджень визначена ефективність використання робочого часу кожного працівника, виявлені його непродуктивні затрати, складені моделі раціонального розподілу робочого дня. Результатом досліджень стала розробка нормативів часу на виконання робіт аптекних працівників, затверджених на державному рівні.

Визначення потреби в лікарських засобах — один з важливих наукових напрямків діяльності співробітників кафедр цього профілю, який ретельно розроблявся у 80-ті роки під керівництвом Н.І.Брильової. В першу чергу вивчались витрати та прогнозування потреби в спеціальних лікарських засобах: для лікування бронхолегневих захворювань (З.М.Мнушко), маткових (С.В.Хименко), протигрибкових (С.В.Новікова), антигельментних (В.Г.Андрєєв), антиалкогольних (Н.М.Діхтярьова) та інших захворювань. Роботи виконувались на всіх рівнях управління постачанням: союзному, республіканському, обласному, установчому. Запропоновані методики визначення потреби в лікарських препаратах базувались на застосуванні математико-

статистичних методів та електронно-обчислювальної техніки.

У порівнянні з проведеними раніше дослідженнями зараз, в умовах переходу до ринкової економіки, змінюються методичні підходи до визначення потреби у лікарських засобах та практичне значення цих результатів. Необхідним стає дослідження фармацевтичного ринку, що передбачає вивчення попиту на препарати, показників фактичного їх споживання, рівня виробництва фармацевтичної продукції, обсягів її імпорту та експорту. При розвитку децентралізованого управління отримані дані про ситуацію на ринку використовуються виробничими підприємствами, оптовими фірмами, аптекною мережею. Виходячи з цього, практичне значення мають розробки з нормування та прогнозування споживання лікарських препаратів окремих фармакотерапевтичних груп, зокрема тих, що використовуються в гастроентерології, для лікування інфекційних захворювань, а також вітамінних препаратів та ін. Доцільними і досить ефективними є дослідження, спрямовані на стимулювання збуту фармацевтичної продукції з використанням науково обґрунтованої реклами, математичних моделей прогнозування виробництва та ефективності реклами (З.М.Мнушко, Н.О.Пузак, Л.П.Бовкун, І.А.Шевченко, О.М.Ткаченко).

Проф. З. М. Мнушко

Залучення іноземних інвестицій до сфери лікарського забезпечення населення спонукає до вивчення діяльності спільних підприємств та іноземних представництв в Україні, впливу факторів зовнішнього середовища та мікроекономічних показників на їх розвиток (З.М.Мнушко, М.М.Слободянюк, Л.М.Согоконь, А.Б.Горбенко).

З метою оптимізації роботи підприємств в умовах ринку кафедрою ММФ розроблені положення про службу маркетингу на підприємстві, методичні рекомендації з вивчення ринку лікарських засобів, методичні рекомендації з оформлення рекламної продукції на лікарські препарати (З.М.Мнушко, Н.О.Пузак, Л.П.Бовкун, О.М.Ткаченко та ін.).

Визначальною проблемою господарювання аптечних установ в період формування вітчизняного фармацевтичного ринку є ціноутворення на медикаменти. В цьому напрямку співробітниками кафедри ОЕФ під керівництвом А.С.Немченко ведуться дослідження з аналізу роздрібних, оптових та заготівельних цін на різні групи медикаментів і предмети аптечного асортименту, вивчаються принципи ціноутворення на лікарські засоби серійного та індивідуального виробництва, розробляються та впроваджуються методики визначення тарифів за виготовлення і фасування лікарських засобів та інших предметів медичного призначення, обґрунтовуються ефективні та дійові механізми регулювання цін.

Акад. Д. І. Дмитрієвський

Важливим напрямком досліджень співробітників кафедри ОЕФ є обґрунтування підходів до організації медикаментозного забезпечення населення України в умовах страхової медицини (Д.І.Дмитрієвський, А.С.Немченко, Р.І.Подколзіна, О.Ф.Солдатова, Л.І.Філіпова, А.Л.Панфілова та ін.). Для цього вивчено вітчизняний та зару-

біжний досвід організації лікарського забезпечення через страхову медицину, проаналізована ефективність існуючих систем медичного та соціального страхування, запропонована концептуальна модель розробки та впровадження страхової рецептури в Україні, проводиться визначення номенклатури лікарських препаратів, що будуть включені у перелік страхової рецептури з нозологій. Планується провести визначення основних принципів і методів формування страхових фондів та оплати страхових рецептів, а також проведення соціально-економічного експерименту по впровадженню системи страхової рецептури.

Скрутний фінансовий стан країни, у тому числі і галузі охорони здоров'я, зумовлює необхідність наукового обґрунтування бюджетних асигнувань на лікарське забезпечення населення. В зв'язку з цим разом з Управлінням охорони здоров'я Харківської області співробітниками кафедр З.М.Мнушко, А.С.Немченко, О.Ф.Солдатовою, Р.І.Подколзіною, І.А.Шевченко, О.М.Ткаченко, Л.І.Філіповою, М.В.Подколзіною, Д.Л.Великим, Т.В.Кожуховою та О.К.Єрко проведена науково-дослідна робота з розрахунку бюджетних асигнувань на медикаментозне забезпечення області.

Однією з умов успішної реалізації лікарських засобів є своєчасне інформування про них споживачів (лікувально-профілактичних установ).

Практика роботи інформаційних служб довела доцільність спеціалізації в інформаційному обслуговуванні. З метою підвищення оперативності довідково-інформаційного обслуговування розроблені АІПС по лікарських препаратах, що застосовуються в терапії гастроентерологічних (Н.О.Пузак), пульмонологічних (З.М.Мнушко), дерматологічних (В.І.Мнушко), психоневрологічних (М.Г.Чигиринова) та стоматологічних (О.І.Шевченко) захворювань. Вищезазначені АІПС використовуються в роботі лікувально-профілактичних установ і у навчальному процесі медичних та фармацевтичних закладів.

Одним з важливих напрямків НДР кафедр організаційно-економічного профілю є дослідження з автоматизації навчального процесу дисципліни. На кафедрі ОЕФ створено навчально-контролюючий комплекс "Освіта", що дозволяє раціонально керувати процесом навчання, підвищувати об'єктивність контролю знань та мотивації їх систематичного накопичення, стимулювати розвиток творчих підходів за допомогою комп'ютерної техніки (Т.І.Мандрика, Р.І.Подколзіна, А.С.Немченко). Кафедрою ММФ розроблена автоматизована навчально-контролююча система "Основи менеджменту", створюється така ж система з маркетингу (З.М.Мнушко, Н.М.Калюжна, Н.М.Омельченко, Н.В.Суботнікова, Н.М.Діхтярьова, В.П.Польшикова).

В умовах переходу української економіки до ринкових відносин ефективність праці керівника в значній мірі залежить від рівня його інформованості, вміння оперативно використовувати одержану інформацію в процесі формування рішення та організації діяльності підприємства. Проте навіть відносно невеликі організації, до яких можна віднести аптечні установи, змушені переробляти значні об'єми інформації. В зв'язку з цим співробітниками кафедри ММФ проведені дослідження з вивчення інформаційних потреб керівників аптек з проблем сучасних управлінських теорій та організації лікарського забезпечення населення зарубіжних країн. Враховуючи значимість кон'юнктурної та комерційної інформації про лікарські засоби, співробітниками цієї ж кафедри (З.М.Мнушко, В.П.Польшиковою, І.А.Шевченко, О.М.Ткаченко) розроблена та впроваджена в роботу ряду фармацевтичних фірм автоматизована управлінська маркетингова система. Також виконано значний обсяг досліджень зарубіжної охорони здоров'я, структури управління фармацевтичною галуззю, систем постачання та виробництва лікарських засобів тощо (З.М.Мнушко, Н.М.Мусієнко, Н.І.Брильова, Н.М.Омельченко та ін.).

Одним з важливих напрямків в НДР кафедри ОЕФ є обґрунтування підходів до надання невідкладної медичної допомоги населенню регіону при виникненні надзвичайних ситуацій. При цьому проаналізована ситуація, яка склалася в регіоні з врахуванням усіх наявних загрозливих

факторів як техногенного, так і природного характеру, виділені найбільш важливі, що можуть стати причиною масових уражень населення, обґрунтовуються переліки лікарських засобів, необхідних для надання невідкладної лікарської допомоги потерпілим (Д.І.Дмитрієвський, Г.М.Юрченко, С.В.Лисуха).

Важливим напрямком комплексних організаційно-економічних досліджень є розробка методичних основ удосконалення лікарської допомоги населенню і управління нею на регіональному рівні, що забезпечується колективом кафедри управління та економіки фармації ІПКСФ під керівництвом завідуючого кафедрою, професора В.М.Толочка. Особливістю діяльності цієї школи є наукове вирішення проблем із залученням фахівців практичної фармації, представниками якої захищені одна докторська та 10 кандидатських дисертацій.

Чл.-кор. В. М. Толочко

Важливою ланкою наукових досліджень є розробка методичних підходів до формування управління лікарським забезпеченням населення на певних етапах розвитку суспільства. Так, починаючи з 1984 року, були запропоновані форми і методи створення об'єднань у фармації, в числі перших — оптово-виробничих

(склад-фармацевтична фабрика). З одного боку, була показана доцільність ліквідації зайвих ланок в системі лікарського забезпечення аптечних закладів, а з другого — економічна доцільність кооперації функцій у цьому напрямку. У подальшому ця тема одержала розвиток у вигляді методичного обґрунтування створених виробничих і науково-виробничих об'єднань, галузевої інтеграції в управлінні лікарським забезпеченням на республіканському та обласному рівнях. За сучасних умов досвід їх функціонування дозволив активно формувати нові угруповання та товариства "Фармація" — державні і недержавні (Д.С.Волох та ін.).

За період 1985-1995 рр. вивчалась захворюваність населення, що дозволило запропонувати перелік лікарських засобів за фармакотерапевтичними групами для лікування найпоширеніших хвороб і механізм регулювання потреби в них, що було враховано при плануванні лікарського забезпечення населення України (М.О.Алюшина, О.П.Гудзенко, С.І.Яльяшова).

Велика увага приділяється питанням спеціалізації лікарського забезпечення населення. Вперше обґрунтована доцільність створення спеціалізованих аптек матері і дитини (зараз їх функціонує біля 120 в Україні і більше 200 в інших країнах СНД). Враховуючи зростаючий інтерес до нетрадиційної медицини і фармації, наприклад, до гомеопатії, фітотерапії, обґрунтовані юридичні статуси гомеопатичних та фітоаптек, їх спеціалізованих відділів, розроблені рекомендації по їх відкриттю і розвитку мережі на регіональному рівні. Не залишилась без уваги і фармацевтична косметологія — організація виготовлення та реалізація косметичних засобів (О.Г.Омельченко, О.М.Должнікова, В.О.Борищук, Н.В.Суботнікова та ін.).

Важливими є дослідження з удосконалення організації лікарського забезпечення сільського населення шляхом нормування взаємозв'язку між рівнями медичної і лікарської допомоги, а також моделювання розвитку аптечної мережі (В.А.Касьяненко та ін.).

Іншими напрямками наукових досліджень є підвищення організаційно-економічної діяльності аптечних установ (підприємств), що забезпечують ліками стаціонарних хворих (Н.С.Фізор та ін.), удосконалення оптово-постачальної ланки аптечної мережі через республіканські аптечні бази (М.В.Чешева та ін.). Одночасно проводяться дослідження з метою покращення післядипломного навчання випускників УкрФА та фармацевтичних факультетів в інтернатурі і перебудови управління кадровим забезпеченням аптечних установ (підприємств) в умовах ринку (В.С.Предко та ін.).

Формується новий напрямок в науковій школі професора В.М.Толочка стосовно розробки організаційно-економічного забезпечення процесу створення нових лікарських засобів в цілому і для окремих верств населення (М.М.Слободянюк, С.О.Тихонова та ін.).

Проводиться тісне спілкування з науковцями багатьох вузів і науково-дослідних інститутів медичного та фармацевтичного профілю України, країн СНД, Монголії, В'єтнаму, Польщі, Франції. Так останнім часом на замовлення держав середньоазіатського регіону колишнього СРСР проведені дослідження по нормуванню мережі, інтенсифікації аптечного виробництва ліків (У.Д.Устаєв та ін.).

Підсумовуючи результати організаційно-економічних досліджень, слід відмітити, що всі напрямки тісно пов'язані між собою і потребують від науковців та практиків спільних зусиль для вирішення сьогоденних проблем і створення розвиненої вітчизняної фармації.